

Slovenski Pravniki.

Leto XXXI.

V Ljubljani, 15. maja 1915.

Št. 5.

Opazke k pravni terminologiji.

Spisal dr. Henrik Tuma.

(Konec.)

Vsak filolog pač pritrdi, da približamo slovanska narečja organično le, ako posežemo na pristne lastne vire nazaj. Globlje ko se prerinemo do njih, bližje pridemo skupnemu viru, hitreje in naravnostim potom se strnejo tudi živi naši jeziki. To velja posebno za abstraktne pojme. Od inteligence je odvisno, ali uvedemo v splošni jezik tudi jasne abstraktne pojme ali ne, in z njimi učimo prav misliti. Vzemimo na primer skupino pojmov: factum, actus, actio. Ti pojmi so prepotrebni filozofu in juristu. Abstraktni so, splošni in je njih opredelitev odvisna od strokovnjakov, najlepši primer za konvencionelno določitev. Imamo svoje samostalnike: dejanje, delo, čin, glagole: stvoriti, storiti, deti, delati, činiti. Dejanje je neoporečno actio — Handlung, delo — Arbeit, čin — die Tat. — Dr. Lampe nam je dal še besedo dej — actus. Dejstvo — factum smo si morali izposoditi iz ruščine. Jasen pojem je le dejanje, največ grešimo pri rabi pojma čin. Za factum nam je Pleteršnik po Cigaletu in Jurčiču podal napačen pojem Wirkung, dočim Rus loči действие — factum in действие — die Wirkung, ter rabimo v slovenščini zlodejstvo — die Missetat. Iz tega gradiva lahko izvajamo: dejaven — handelnd, aktiv; dejavnost — Aktivität (Štrekelj, Ušeničnik); dejanski — in der Praxis, dejanstvo — Praxis; dejanstven — wirklich, dejanstvenost — Wirklichkeit, (Škrabec, »Slov. Pravniki« — Aktualität str. 189/10); dejstvovati — wirken (in ne barbarično učinkovati ali z dr. Žmavcem udejstviti. »Veda« 507/11), dejstven — wirksam (dr. Žmavec stsl.), dejstvenost — Wirksamkeit. Lampetov dej ni za rabo, kakor nujno potrebujemo točen izraz za actus. Imamo sicer v češčini děj in v ruščini действие, češki dějiny — Geschichte. V slovenščini pa poznamo le besede zlódej — Übeltäter, dej nam torej pomeni osebo. Radi tega nam je ostati pri latinskem izrazu akt, ki je itak razširjen po vsem kul-

turnem svetu v romanščini in germanščini, dokler ne stvorimo bolj-šega. Sicer pa izražamo akt z glagolom in končnico — tev, kakor nemški Vorgang z glagolnikom, n. pr. čustvovanje — Gefühlsvorgang, čuténje — Empfindungsvorgang, in pravimo za Empfindungs-akt — občutitev. Le kjer glagolnikov ne moremo stvoriti (bilden), pridržimo latinski akt. Zelo bogat je pojem čin. Rusko **чинъ** — Rang, vsled tega činovnik, der Beamte; v slovenščini naj rabimo čin v tem pomenu brez vsakega pomisleka. Srbski je čin — die Form, die Gestalt; madjarski csin — die Eleganz, csiny — der lose Streich, Ulk; scinos — rusko **чинный** elegant, wohlanständig, slovenski činek — winzig, herzig. Madjarsko csinalni — delati, dejati, činiti kaže nam, da gre za star slovenski pojem, katerega nujno rabimo tudi v sedanji slovenščini. Pojem činiti je v bistvu ciljen, t. j. delati na kaj, torej bewirken, handeln um zu. Radi tega ima činiti često poseben konkreten pojem, ki meri na predmet efekta. Činiti je v bistvu agere, kakor je dejati, — facere in storiti — praestare, čin je — die gewollte Tat, das Bewirkte. Učin tatvine — die Begehung, učiniti — zu Wege bringen, verüben, učinljiv — wirkend, učinek — die Wirkung, Effekt. Hraber čin — die tapfere Tat, zločin die — Missetat, pričiniti komu zlo — zufügen, činitelj — der Faktor, der Bewirkende. Od glagolov je le malo porabeno dejati. Storiti je perfektivum za delati, stroj stori (leistet) več, nego roka, Urteil fällen — storiti sodbo (aussprechen — izreči, verkünden — proglasiti, veröffentlichen — objaviti) »pridet bog vo tmach svetih angel svojih sotvoriti sod«, stsl. evangelij.

Vsi ti termini, katere živo potrebujemo juristi, morajo se določiti obenem kot filozofični termini, ter jih moramo rabiti vzporedno za filozofične in juridične pojme. Radi tega ponavljam mnenje, da brez precizne filozofične terminologije, tudi ne moremo priti do precizne juridične. Največja zmeda pri slovenski terminologiji je, ne le divja praksa juristov, ampak še bolj divja praksa zgodovinarjev, prirodoslovcev in matematikov brez vsakega ozira na skupnost. In vendar je *conditio sine qua non*, da se vse strokovne vede uravnajo po temeljnih pojmi, opredeljenih v filozofiji. Spozorazumno istočasno delo pravnikov in modroslovcev pa se da lahko provesti tako, da bo eno pospeševalo in izpopolnjevalo drugo. Naravnost značilno za naše inteligente je, da so najbolj negotovi z abstraktnimi pojmi, dasi bi moralo biti najlažje priti do stalnosti

tam, kjer rabijo pojme le strokovnjaki in izobraženci, ki jih morejo postaviti le konvencionalno, communis opinio. To dokazuje pomanjkanje vsake temeljne znanstvene organizacije med nami:

Sem proti temu, da bi se iskalo, kakor želi dr. Mohorič, pri takem delu gmotne ali moralne pomoči od javnih organizacij, najmanj pa od političnih in avtonomnih deželnih. Pravniki si lahko pomagamo sami, od nas naj gre inicijativa!

Kako je pa potrebna skupna analiza in izbera, dokazuje članek dr. Mohoriča sam. Piše: »jednotni termin«, »jedinstvena terminologija«. Imamo edinost — die Einigkeit, sloga — die Eintracht, enota — die Einheit (matematično in filozofično), enoten — einheitlich, enostnost — Einheitlichkeit; zjediniti — vereinigen abstraktno, združiti konkretno, ujediniti — vereinheitlichen. Poleg tega edinstvo, sinonim za enoto v nasprotju z množtvom — Vielheit. Enota pomeni kompaktnost v sebi, celotnost, edinstvo se bliža edinosti, kakor končnica — stvo često zastopa — ost. Ako rabi dr. Mohorič enkrat jedinstvenost, potem jednoto in napravi nov glagol za ujediniti »ujedinstviti«, mu ne morem slediti. Zametuje izraz za Einzelrichter — posamezni sodnik, češ, da znači den einzelnen Richter, nikoli pa ne funkcionarja. In vendar Italijan rabi brez pomisleka »il giudice singolo«, sodnik posameznik. Iz zmisla stavka vsakdo spozna takoj, ali je misliti na strokovnega sodnika, ali pa na nedoločno število. Napačen je pojem samo sodnik, to je človek, ki sam sebe sodi, ali človek, ki je sodnik in nič drugega, ali sodnik na samem ali posamen sodnik. Pleteršnik besedi posamen pristavlja znak —nk, t. j. novoknjiževno, kar je često istovetno z divjo prakso. Sicer pa je posameznik in posamnik, posameznost, posamnost tako blizu isto, da le moti. Skovanka je »posamski zapor« namesto zapor na samem, kar je vsakemu razumljivo, precizno in tudi za uho blažje. Sodnik na samem bi bil torej tudi sodnik posamnik, ako se hoče delati razliko med posameznik in posamnik. Predlagana izraza dr. Mohoriča sta torej izgrešena, sledimo raje Italijanom, ki rabijo »il singolo giudice« — posamezni sodnik, »il giudice singolo«, sodnik posameznik. Toda več oči več vidi — treba nas bo več, da zberemo vse potrebne konjektуре glede pojma »einzeln« in enako drugih.

Docela prav je Mohorič ugotovil tožitelj — der Kläger, toženec — der Beklagte, kar smo na Primorskem že davno storili in se nam le iz Kranjskega zopet in zopet zanaša tožnika. Često sem slišal kot

otrok psovko: tožnik, tožnik — t. j. ki zmiraj tožiš. Porabno je vse-kako tudi tožeča stranka — tožena stranka; tožna stranka pa naj se rabi v govoru, ker obrazci zahtevajo protistavo. Mnenje Mohoriča, naj rabimo poleg besede sodnik še druge, gre predaleč. Sodnik je tako splošno vdomačena beseda med ljudstvom¹ in iz-obraženci, da se nam ne dajo več vsiliti: sodec, sodja, soditelj. Sodja, četudi odgovarja staroslovenščini in ruskemu судья, je dobilo pri nas podroben pomen, na Štajerskem kolikor Dorfrichter. Sodec odgovarja res hrvatskemu sudac, nas Slovence pa preveč opominja na posodo, glavno pa je, da nimamo potrebe po posebnem pojmu soditelj, t. j. oseba, ki ravno sodi. S sodnikom tudi mogočni jeziki ne delajo razlike, čemu bi bila nam! Tudi izraz razsodnik je nastal po communis opinio za Schiedsrichter t. j. imenovan funkcionar. Raz-sodništvo pomeni organizirano funkcijo. Poleg tega smemo rabiti razsoditelj za človeka, ki v posameznem slučaju odloči. Srédnik je staroslovenski izraz za Mittelsmann, kot funkcionar, dočim je posredovalec oni, ki je pri kakem gotovem opravilu posredoval. Izven teh dveh izrazov ne rabimo niti posrednika, niti sreditelja, niti posreditelja. Enako je po Kanalsčini še v živi rabi »besédnik« — der Fürsprecher, neka vrsta kmečkega advokata. Navada je, da si stranka vzame razumnega moža za svetovalca in često pride pred sodišče s svojim »besédn'kom«. Tudi ta izraz pomeni funkcionarja. Rabil bi občinski srédniški urad za Gemeindevermittlung-
amt in posredovalni urad za posle Vermittlungsbureau. Za Gericht bi rabil sodišče in ne sodnija, ker odgovarja navadno mišljenemu pojmu. Mislimo na Gerichtsort — tribunal — in ne na abstraktno sodnijo. Rabimo itak poslednja sodba — das letzte Gericht in nam sodnija ne gre konkretno prav nič v last. Za Gerichts- pa imamo kurentno sodni, ruski судный.

Posebno značilno je stališče Mohoriča pri besedi izvršitev. Ravno ta beseda in sinonimi kažejo, kako bridko potrebno je konvencionalnih izrazov in obenem, kako divja praksa človeka zapelje, da si sam ni več svest pravih pojmov. Dr. Mohorič sprejema términ izvršba za eksekucijo. In vendar so pojmi eksekucija, eksekvent, eksekut splošni pojmi, za katere niti Nemec niti Slovenec nima pre-voda. Izvršba je Vollzug, die Vollstreckung, izvršitev je der Voll-

¹) Tako pa tudi tožnik — vsaj po Kranjskem.

streckungsakt, izvrševanje je die Vollstreckungshandlung, izvršitelj — der Vollzieher, izvršenec pa je der vollstreckte Mensch. Ako sta Schrutka in Canstein pridržala latinske izraze, smemo reči z dr. Babnikom: »ne ogibajmo se tistih iz latinščine prevzetih besedi, ki so povsod v rabi in katere je sprejelo tudi ljudstvo.« Največja spaka pa je beseda *izvršenec*. Imamo sicer rubljenca, človeka, katerega smo zarobili, t. j. vzeli za roba; obešenca, človek, ki je obešen, obvezanca, ki je obvezan kaj storiti, nimamo pa izvršenca. Držimo se torej ali latinskih ali oficijelnih pojmov *betreibender Gläubiger* in *Verpflichteter*. Prvega bi jaz ne prevajal s terjajoči (der fordernde) upnik ali pa po huronski »plačilopoganjajoč«, marveč imamo dober izraz za pojem prisilnosti v glagolu »tirati«. Kakor pravimo pravdo tirati, tirati se med seboj, tako dobimo poleg terjajoči upnik der fordernde Gläubiger, zahtevajoči upnik — der verlangende Gläubiger, tirajoči upnik — der betreibende Gläubiger, upnik, kateri s silo tira obvezanca k plačilu. Rabil bi obvezanca, ker govorimo obveznost — die Verpflichtung, obvezen — verpflichtend, dočim je zaveznost, zavezen — Verbindlichkeit, zavezanost pa Verbundenheit. Ogibal bi se sestavljenkam. Hrvatski ovrhovitelj — Exekutionsführer je neukreten izraz. Recimo voditelj eksekucije (ne izvršbe), die Exekution vollziehen — izvršiti eksekucijo; das Vollstreckungsorgan — izvršilni organ, der Vollzug des Gesetzes — izvršba zakona; izvršitelj zadnje volje — der Vollzieher des letzten Willens, izvršitelj eksekucije — der Vollzieher der Exekution, poleg tega pa funkcionar — eksekutor.

Po nepotrebem se brani dr. Mohorič končnice —ilo. Nam služi izborno in obogača naš jezik, kamor nemščina ne more slediti. Izvršilo seveda ni eksekucija, tudi ni Vollzug, ampak das Vollzugsinstrument, das Vollzugsmittel. Prav dobro vprašam slovensko: kako izvršilo uporabiš? — Welches Exekutionsmittel willst du anwenden? Izvršilni organ je predložil izvršilo, t. j. das Vollstreckungsorgan hat den Exekutionsakt vorgelegt. Imamo torej vzporedne, dobre in precizne izraze izvršba, izvršitev, izvršilo, kar pa vse skupaj in posamezno ne pomeni eksekucija kot splošen izraz, kakor ga rabi danes ves pravniški svet, angleški, francoski, laški in nemški. Vršiti je ausüben, vršitev — die Ausübung, t. j. vršiti posel — eine Beschäftigung ausüben, vršiti se — vor sich gehen, stattfinden, vrši se dejanje — die Handlung geht vor sich; vrši se izvršba — der

Vollzug geht vor sich; vrši se eksekucija — die Exekution findet statt, eksekucija se izvršuje — die Exekution ist im Vollzuge.

K še drugim posameznim terminom (reklo mi izraža že mnenje) dr. Mohoriča bi pripomnil: sodba je Urteil, soditi — urteilen, soja — das Urteilen in se mi zdi ta Cafov izraz krepkejši in poravnejši nego sójenje; razsodba mi je — Erkenntnisurteil, razlagajoč pojem Erkenntnis po Ernestu Machu: »Erkenntnis ist ein neues wichtiges Urteil«, seveda bi filozofično za »Erkenntnis« obdržal spoznanje, dočim bi rabil za Erkenntnis kot soja, bodisi pred sodiščem ali pred drugim oblastvom krepko besedo razsodba. Razsodba je torej Erkenntnis als Entscheidung sploh, specijelno pa das Erkenntnisurteil. Razsodilo bi bilo odpravek — Ausfertigung, intimat. Razsojanje ist der Vorgang beim Urteilen, izraža nekako način, dočim je razsoja bližja, die Fällung des Urteiles, n. pr. pri razsojanju treba je obrniti pozornost v prvi vrsti na pravilno ugotovitev dejanskega stanu; pri razsoji je treba določiti tudi pripadke. Entscheidung je odločba, der Akt der Entscheidung — odločitev, der Vorgang bei der Entscheidung — odločevanje; obsodba, condanna — die Verurteilung, poleg tega obsoditev — Verurteilungsakt, obsojanje — Verurteilungsvorgang. Res judicata mi mora dosledno biti »sojena stvar« in ne kakor pravi Babnik »razsojena stvar«.

Erlass — ukaz, naredba — Verordnung. Za Verfügung bi ne rabil — razpolaganje (Babnik), marveč nam je predvsem opredeliti razliko med razsodbami — Erkenntnisurteil in ukrepi — Verfügungen. Prve rezultat razsojanja kot funkcija sodnika, druga predvsem administrativni čin.

Javna obtožba — öffentliche Anklage, Anwalt — pravdnik, Staatsanwalt — državni pravdnik, Rechtsanwalt — odvetnik, Verteidiger — zagovornik, javni obtožitelj — der Ankläger in einer bestimmten Streitsache, zasebni obtožitelj — Privatankläger. Beseda obtožnik bi nam tako bila odveč, ali ker se je vdomačila, bi jo smeli rabiti v govoru kot nadomestilo za državnega pravdnika. Zastopnik — der Vertreter.

Börsengeschäft mi je affare di borsa, opravilo na borzi, börsenmässiges Geschäft — borzno opravilo — affare borsuale, ali naj rabim opis z Italijani vred, kadar hočem poudariti, da gre za opravila liki ona na borzi. Borznoliko se mi zdi precej barbarski izraz.

Feierliche Erklärung der Einwilligung — slovesno izrečenje privolitve, bewilligen — dovoliti, Bewilligung — dovolitev; der Bewilligungsbescheid — dovolilo; dovoljevanje — Vorgang der Bewilligung. Einwilligung — privolitev, Zulassung — dopustitev; Erlaubnis je v splošnem govoru dovoljenje, (mit Erlaub — z dovoljenjem). Rabil bi latinski izraz koncesija, koncesijoniranje, ker je to splošno rabljen termin vseh kulturnih jezikov, da nam ni prav nič potrebno dopustila in dopustilnice.

Izvedba — die Ausführung, izvršba — der Vollzug, izpolnitev — die Erfüllung, izpolnujem svoje dolžnosti, obveznosti, izvesti zakon, eksekucijo.

Feilbieten — dražiti, dober ljudski izraz na Goriškem je: rasti — steigern, n. pr. visoko rasti pri dražbi.

Završiti je vollenden, završiti akt dražbe, dočim: zaključiti zapisnik (po volji sodnika) n. pr. sodnik je zaključil razpravljanje, čeravno ni bilo završeno — završeno je, is ist vollendet!

Besede na —ica so splošnega pomena in jih je rabiti v splošnem govoru kot kratice, pri juridičnih terminih pa bi se jih precej ogibal in rabil le tam, kjer kot communis opinio služijo za določeno reč. Ljudstvo splošno govori dolžni list ali dolžno pismo, ženitovanjsko pismo. Rabil bi oboje juridično, v navadnem govoru pa se da dobro rabiti zadolžnica in obveznica.

Za dokument sprejeli smo splošno listina. Ljudstvo dobro loči izkaznica za list in izkazilo — das Ausweisungsmittel, n. pr. »izročil mi je navadno izkaznico, a hočem imeti (točno) izkazilo, da me zopet ne terja.« Enako loči pobotnico — die Quittung (list), za pobotilo — das Ausgleichsmittel.

Plača — der Gehalt, plačilo — Zahlungsmittel pa tudi Zahlung, dobil si polno plačilo, plačilo ti ne izostane. Plačnik je communis opinio in ne rabil bi zanje plačitelj; plačevalec rabi se v konkretnem slučaju, n. pr. je točen plačevalec — ist ein pünktlicher Zahler. Mezda — Sold, mezdnik — Söldner, mezdar na planini, ki ima živino na mezdi. Mezda je splošno Lohn (nemško iz stsl. lov — Fang, torej Gewinn), dnina — Taglohn.

Dr. Mohorič se hoče preveč izogibati besedam na —ilo in —ilen. Praksa pa je močnejša nego želja. Adjektivi na—ilen so nele uporabni, ampak tudi dovolj točni, da jih smemo splošno rabiti. Zaradi tega: dovolilni sklep in ne dovolitveni sklep, vročilni in ne

vročitveni, po Janežiču pravilneje na—iven, dočim to končnico naložimo le osamljeno n. pr. kupiven kruh, ne doma spečen.

Strežba je die Wartung, streči — warten, postrežba, postreči — die Bedienung im einzelnen Falle. Je pač zaman, ako se Štrekelj in filologi upirajo samostalnikom na —ba iz perfektivov. Sicer pa sta končnica —ba in —tev v bistvu istega značila, dasi končnica —tev navadno izraža akt. Pravimo pri gradnji, pri gradbi — beim Bau, zgradba — die Baut, pri izgraditvi — bei der Vollendung des Baues. Naročnik — der Abonnent, naročitelj, ki je naročil, naročevalec, ki to večkrat stori, naročitev — der Akt des Auftrages, naročilo — das Resultat des Auftragens, n. pr. prejel sem naročilo. Besede na —ilo se rabijo splošno v pomenu, da nekaj služi v gotovo svrho pa tudi, da je služilo v gotovo svrho, glasilo, ki naj se glasi, navodilo, ki naj navaja, pravilo — ki naj kaže pravec: svarilo, ki svarí ali naj svari. Ne smem reči kot poziv, svaritev! svarjenje! pač pa svarilo! Primerimo: »kmetu je treba ostrega črtala na lemežu, duhovskemu pastirju pa resnega in ostrega pokorila.« (Slomšek - Janežič).

Slagam se docela z dr. Mohoričem glede glagolnikov na —je, ki so v plošni ljudski rabi in često pomenjajo lastnosti, n. pr. samo prevzétje ga je, ali od samega prezetjá (Überhebung — Dolenjsko) ni vedel, kaj bi počenjal.

Glede končnice —telj Janežič izrecno pristavlja: »ta končnica, ki je med prostim slovenskim ljudstvom močno opešala, vendar v pisavi spet čimdalje večjo veljavo dobiva,« dasi je tudi on mnenja, da gre le na nedovršnike. Tod pa je dejanska in nujna potreba prekoračila slovnično pravilo, ker odgovarja kot ime činitelj vštrieno imenom dejanja in stanja na —ba in —ev, ki oboji priraščata nedovršnim in dovršnim glagolom enako dobro.

Precizno se ločijo, ako sežemo na dno ljudskega jezika toliko mešani termini: opravilo — Geschäft, opravek — die Verrichtung, posel — die Beschäftigung (Beruf) »je brez posla« — er ist ohne Beschäftigung. Posel je der ständig beschäftigte. Bedienstete; cerkveno opravilo — die kirchliche Funktion, torej sodno opravilo, pravno opravilo, trgovsko opravilo itd., grem po opravkih — ich gehe meinen Verrichtungen nach. Oprava posla — die Verrichtung einer bestimmten Beschäftigung; oprava dejanja — die Verrichtung einer Handlung.

Docela se vjemam z Mohoričem, da naša šolska izobrazba ni ničesar storila, da bi mladi pravnik, kadar stopi v dejavnost, imel vsaj nekoliko temeljnih izrazov za svojo strokovno rabo. Srednje šole so glede jezikovne izobrazbe negativne, celo kvarne. Vzroka sta dva: po eni strani se z nekim zanosom naši profesorji imenujejo »gens filologica« vsled ogromnega vpliva Miklošičeve filologične šole. Naši filologi so kritiki in skeptiki, sinteze od njih imamo malo ali nič. Za splošno govorico in posebej za terminologijo pa je odločilnejša lingvistična metoda. S pokojnim Štrekljem sem se kot pravnik in obenem slušatelj Miklošičev cele ure razgovarjal zaradi praktične rabe posameznih, filologično neutemeljenih izrazov. Navajal sem iz francoščine in nemščine celo kopo besedi, ki so na sebi nezmisel ali skrajna tautologija, vendar mi ni hotel priznavati, da potreba dejanskega življenja često prekorači meje slovnice in jezikoslovja. Po drugi strani je dajal preveč važnosti literarnim spomenikom. In vendar imajo naši slovenski literarni spomeniki prav malo vrednosti za živo govorico. Kar nam je dala protestantska doba in potem katoliška protireformacija, nastalo je vse vsled prevajanja, zaneslo je silno tujih elementov med nas. Zastopal sem vedno mnenje, da je slovenski jezik ohranil svojo prastaro obliko, tam kjer ni bil v ožji dotiki s kulturo sosedno, posebno na severu Goriškega in po dolenjskih hribih od Šmarja doli, vsaj do 1848. leta in dokler se ni uvedla splošna šolska dolžnost. Slovenci so bili od nekedaj poljedelski rod na svojem sedanjem prostoru, ki se je pred tujimi navali razgubljal iz odprtih dolin in ravnin in se poskrival po gorskih in gozdnih kotih. Kobariški Kot je bil do časa Marije Terezije pod beneško republiko, torej do konca 18. stoletja ohranil svojo občinsko avtonomijo, svoje večje (Gemeindeversammlungen) in ni imel dotike z nemščino; zato je posebno čisto ohranjen glagol, dovršniki in nedovršniki tam in po Tolminskem. Profesor Eriavec nam je dvignil iz Goriškega cel sklad malo poznanih izbornih starih besedi, ni ga slovenskega pisatelja, ki bi obogatel pisni jezik s takimi krepkimi, pristnimi izrazi. Nasprotno so Nemci prožnost svojega jezika že davno izgubili. Luther je neposredno zajemal iz ljudskega govora, Trubar je slovenil za silo iz nemškega evangelija.

Zagovarjal sem vedno Levstika, ki nam je iz drugih slovenskih jezikov zanesel v slovenščino polno dobrih in rabnih izrazov. Poljski »wpliw« ne moremo več pogrešati in rabi izobražencem, kakor

vsakemu pismenemu človeku. Priznavam, da je bila metoda Levstika, zajemati iz drugih slovanskih jezikov, naivna, leksikalna. Zajemal je vse besede, katere je Slovenec imel umljive, ali pa je vzel brez ovinkov izraz, ki se mu je zdel neobhodno potreben. Lingvistično moramo priznavati, da sta Levstik iz Dolenjskega, in Erjavec iz Primorskega obogatila najbolj zaklad slovenskega besedja. Dočim je Štrekelj moje stališče večinoma pobijal in zavzemal negativno filologično stališče, je pri skladju sprejemal jezik tak, kakor se je dejanski govoril za njegove dobe. Sprejemal je status quo kompilacije naših narečij, četudi smo imeli do uvedbe splošne šolske dolžnosti po eni strani nepokvarjeno ljudsko govorico v odljudnih krajih in je kompilacija nastala šele literarno in se opirala na obljudene kraje in na polugermanizirano Gorenjsko. Trdil sem po analogiji § 1482 obč. drž. zak., da se jezik ne izgubi, dokler je živ, četudi le na zadnji grudi kakega ozemlja. Ako zasledim pravilno rabo dovršnika le v zadnjem kotiču slovenske zemlje, mora veljati tudi izobražencu. In vendar je Štrekelj toplo zagovarjal futurna z — bo — češ, da se dejansko splošno rabi. Bil ga je sam tako vajen, da je bilo zaman, kazati na one predele naših slovenskih pokrajin, kjer se je dovršnik čisto ohranil.

Citiral sem že večkrat dogodek, ki se mi je pripetil na Tolminskem in ki prav drastično obsoja vso jezikovno popustljivost. Ko sem prišel za sodnika leta 1890. na Tolminsko, sem zvesto poslušal priprosto govorico in skrbno nabiral jezikovno gradivo. Tako sem nekoč s posebnim zadoščenjem konštatiral, da so tolminska dekleta v veseli neprisiljeni družčini med seboj govorila: pridem, pojdem, prinesem, porečem; ko pa so občevala z nami uradniki, pa so skoraj v istem hipu govorila: bo prišel, bo šel, bo prinesel, bo rekel. Opazil sem jim, kako je to, da med seboj govore eno, z nami »gospodi« drugače, nakar se mi odrežejo: kadar smo same, govorimo po tolminski, kadar z Vami, pa po slovenski. Torej med seboj so govorile, kakor so slišale od svojih mater, z nami so govorile, kakor so se učile v šoli ali slišale pridige v cerkvi, t. j. spakedrano. V našem sožitju tiči drugi in glavni razlog, da mladi pravniki stopajo nepripravljeni v dejansko življenje in so nesposobni rabiti pristno slovenščino in količkaj težja ali preciznejša rekla. Bil sem mnogo let domač učitelj v nemški, francoski, madžarski in poljski družini. Povsodi so starši zahtevali, da so otroci materin jezik govorili pra-

vilno, zamenjavanje pojmov se je včasih tudi na meni prav neljubo grajalo. Pri nas Slovencih pa se materni jezik pridi poljubno. Dokler ne bomo delali vsi in pri vsakdanjem delu na to, da mislimo slovenski v šoli in družini in javnem občevanju, bo seveda teško slovensko govoriti čisto pred sodiščem. Sicer je posebna težkoča s psihološkega stališča: naš duh ni vaje razločevanja in preciznosti pri govoru, nemški vpliv nam moti celo logiko. Tod je treba osebnega prizadevanja, trdne volje v vsakdanjem življenju, to kar je najvišja in najhujša zahteva posamezniku: medice, čura te ipsum. Sodni jezik se bo čistil le vzporedno s splošnim občevalnim jezikom. Zahtevamo pa lahko od sebe, pravnikov, da smo oni činitelji, ki prično reformatorno delo. Záme je vse življenje eno samo celotno dogajanje. Ne morem reformirati le enega dela tega, ako se ne lotim vsega. Zato pravim: ako hočemo ugotoviti pravno terminologijo, ne smemo se omejiti le na besedni zaklad, s tem samim ne pridemo okom nemščini, ki je prebogata na imenih in je filologično precej okrepnela. Reformirati nam je naše skladje. Ne zadošča leksikalno delo, ako hočemo priti do krepke terminologije, ki bo v skladu z duhom slovenskega jezika. Ne smemo izročiti delo ne učenim filologom in ne učenim juristom strokovnjakom, marveč juristom, ki so splošno in lingvistično izobraženi, ki poznajo vsaj zakonodajno gradivo čisto slovanskih narodov.

To so nekatere moje misli in kratke opazke ob razpravi dr. Mohoriča v »Vedi«. Namen mi je, vzbuditi zanimanje za diskusijo. Lotimo se pred vsem temeljnih in najbolj rabljenih pojmov, sezimo nazaj na svoj jezik, da pridemo do lepih, stalnih in preciznih domačih slovenskih izrazov in nam ne bo treba držati se suženjski nemških besedi in ne stikati po spakedranih delih hrvaščine ali češčine. Naj store naši hrvatski kolegi isto, pa se brž združimo na enem torišču.

